

Театр для молоді аудиторії: стереотипи й нові перспективи

Юлій Швець

Сцена з вистави «**Коза Дереза**». Режисер Ігор Задніпряний. Перший театр (м. Львів).

Сцена з вистави «**Сніжинка для вовчика**». Режисер Олексій Кравчук. Театр «І люди і ляльки» (м. Львів).

Перший міжнародний мультижанровий фестиваль-конкурс «Струс» (Львів, початок жовтня) запропонував широку панораму меседжів для молоді аудиторії й різноманіття форм їх сценічного втілення. ТЮГи, театри ляльок, студентські театри, «бейбі-театр», молодіжні театри, театр мініатюр, «клоунський синдикат», аматорські колективи показали 12 конкурсних вистав (професійних) й 13 позаконкурсних для вікового діапазону від 2+ до 16+.

Львівський фестиваль у концентрованому вигляді продемонстрував вельми контрастні варіанти драматургічних відповідей на питання взаємин між дитячою і дорослою ментальністю. Довів також, наскільки пов'язані ці дорослі відповіді з архетипами. Як і раніше, опорні точки шукають десь між Андерсеном, Гоголем й українською казкою в першу чергу, в другу – між Гоцці, Распе й казкою італійською. Навіть на внутрішньо-театральних обговореннях одні стверджують, що спеціально написані тексти нинішній молоді «незрозумілі» бо «задовгі й нудні»; іншим же, навпаки, лише в сучасній дитячій п'єсі бачиться панацея від усіх бід театру як «окремого виду» мистецтва. Так, нині не надто сприятливі часи для інтелектуального і жанрового конкурентоспроможного театрів. Однак, цю «загальну думку» спростували кілька фестивальных робіт, гідно оцінених експертами й публікою.

Подати ідею реінкарнації як спосіб «безпечно пояснити дитині смерть, не травмуючи її свідомості» – завдання важке. Хто намагався робити це, той знає, як складно прийняти дитині екзистенційну аксіому. Однак Полтавський театр ляльок у виставі «**Мій дідусь був вишнею**» за повістю сучасної авторки Анжели Нанетті в постановці Ірини Ципіної спробував розбити масштабно-хаотичну думку на десятки дрібних, розчистити створюваний тисячоліттями людської уяви лабіринт і створити інший, спрямувавши дитячі погляди в потрібному напрямку, який можна охарактеризувати як напрямок «філософської логіки» та

«природної доцільності». Модерністський підхід у пошуках світоглядної дилеми значною мірою себе виправдав – вистава посіла третє місце. Її перевагою стали побут, турбота і почуття звичайних людей, які ставлять і вирішують питання філософсько-узагальнюючого характеру.

Ще одна вдала вистава, вже на «апеннінському матеріалі» – віртуозний зразок сучасного «театру неспокою» – жанру, яким італійці володіють найкраще. Формально й за змістом вистава «**Де нитка?**» режисерів Стефано Ледда та Дженнаро Понтічеллі культурної асоціації «Teatro Tages» та «Teatro Del Segno» (Кальярі, Італія) – це історія про кризу шістдесятилітніх. Вік, коли вже слід підводити підсумки та радіти кар'єрі, стає для героїв – акторів-лялькарів – точкою надлому і відчайдушною спробою надати своєму життю видимість смислу. Дорогоцінний час спливає, однак, імла не розсіюється: героям не вдається знайти свіже заняття, хоч якось використати непересічний талант у жорсткому світі, який неможливо олюднити чи виправити. Вони безкінечно грають один для одного – цій грі й пошуку в звичайних, здавалося, предметах, «елементів душі» віддається більшість сценічного часу. Витончене, щемливе дійство про делікатних, ніжних, талановитих, однак, нікому не цікавих людей, пронизане гуманістичним теплом, з яким варто познайомити молодь.

Перше місце конкурсу журі віддало зворушливій виставі «**Сніжинка для вовчика**» в режисурі Олексія Кравчука театру «І люди, і ляльки». Створила п'єсу акторка театру Надія Крат – це її дебют як драматурга. Одна із заслуг казки «про вовчика й сніжинку» – у долучені дорослих до дитячого репертуару. Вистава для сімейного перегляду знайшла зрозумілий тон у доволі непростій проблематиці й стала цікавою для всіх вікових категорій: у ній тема жертовності, яка за певних обставин може стати єдиною формою людського співіснування, підіймається на драматичні котурни, не втрачаючи зв'язків із реальністю. Спектакль

насичений як дитячими, так і не дитячими фантазіями й узагальненнями найвищого гатунку, зокрема, про вміння відпускати тих, у кого ми закохані, а не душити їх у палких обіймах, і тоді, можливо, вони повертатимуться до нас – ніби сніжинки кожної зими до вовчика – в інших «кристалічних формах».

Годину найчистішого мистецтва в особистому стилі «кінемо» подарував театр «Ніро Театре Груп» (Афіни, Греція) виставою «Дилема імператора» за казкою «Соловей» Ганса Крістіана Андерсена. Винахідлива, багатшарова, поетична і не схожа буквально ні на що робота посіла друге місце. Дивовижно легке й повітряне творіння Александроса Рапіса та Фотіса Дусоса, незважаючи на мовний бар'єр (насичене швидкими діалогами, йшло в оригіналі грецькою – без субтитрів), підкорило шаленим ритмом та гумором, який, завдяки своїй невербальній виразності, легко зчитувався навіть дітьми. Пророче прозвучав актуальний для часу наратив, що не слід плутати зовнішню досконалість гаджетів (механічного солов'я) з мистецтвом справжнього солов'я – простим і таємничим, здатним дарувати життя й перемагати смерть. В історії китайського імператора, розказаній засобами «фізичного театру» – портрет країни, що мріє про зцілення, фото мільйонів, що живуть в химерному світі технологій. Чарівна вистава з високопрофесійними молодими акторками продемонструвала, як можна трансформувати «архаїчну» класику у надсучасну сценічну роботу.

Фінальна вистава – позаконкурсна «Коза-дереза» фіндатора фестивалю – Першого театру – безсумнівно, стала найбільш життєстверджуючою. «Коза» Ігоря Задніпряного захопила органічним поєднанням усього, що, зазвичай, важко сприймається в інших, не особливо продуманих роботах молодих художників: музично-драматичним речитативом, якісним «репом», методом «глибинного інтерв'ю» агресора та його жертви і способом «обговорення гострих проблем мешканців лісу» у форматі телешоу, легкою акторською імпровізацією тощо. Здається, якби до проблематики брутальної економічної «мігрантки» Кози, яка захопила хату Лисички (в «лисиччиній хаті» легко читається Крим), домішалися екологія, фемінізм і інші «фішки» XXI століття, вистава все одно залишилась би цілісною, головний урок якої полягає в тому, що «класику» можна й потрібно осучаснювати. Новітня версія народної казки не поступається традиційній ні за глибиною, ні за силою впливу, але вона вписана не в «наближений» до першоджерела, а в зовсім інший злободенно-соціальний контекст і це вигідно вирізняє її в потоці стереотипів. Тож успіх цієї постановки довів: «приборкання» класики можливе – за наявності вкрай актуальних і абсолютно безумних креативних ідей.

Базуючись на конкурсних і позаконкурсних роботах «Струсу», можна стверджувати, що театр для молодшої аудиторії продовжує пошуки як «нової виразності», так і «нових сенсів». Особливостями його сучасного етапу є:

- в сегменті театру анімації присутність одночасно-поперемінно лялькового і «живого» планів;

- хороший рівень акторської майстерності, хоча вистачає театральних колективів, де акторською метушнею і галасом підміняється динамізм сценічної дії;

- присутній майже в усіх виставах «інтерактив» (вихід за рамки сценічної дії й взаємодія з глядачем);

- майже всі вистави призначені для «сімейного перегляду», а не для чітко виділеної вікової категорії.

- деякі вистави складність людських взаємин звели до стереотипу: режисери-постановники ніби бояться, що, якщо їхня вистава відхилиться від «формули успіху», вона або провалиться, або залишиться нікому не цікавим острівцем у культурному потоці;

- добротні вистави, створені на базі як сучасної літератури, так і класики й народних казок, можуть бути з цікавістю сприйняті молоддю і якщо чогось потребують, то передовсім професійного промоушену.

Таким чином, театр для молодшої аудиторії, як довів фестиваль-конкурс «Струс», не є фантомним явищем і вселяє надію, що глядачі театрів ще в дитинстві інфікуються «культурною сценічною дією» настільки, аби залишитися їй вірними все життя.

Театральний тиждень з іменем Марії

Ольга Руданець

З 4 по 9 жовтня в Київському національному театрі ім. І. Франка на Камерній сцені ім. Сергія Данченка відбувся XVII Міжнародний театральний фестиваль монодрам «Марія». Програма його різнобарвна і вельми насичена. Те, що намагались донести до публіки актори і режисери, речники і доповідачі, й головне – організатори фестивалю, потребує уважного і неупередженого осмислення. Його наповнення різноплановою мистецькою палітрою вражає і захоплює: глядачі мали змогу переглянути 15 вистав; розгорнуті три художні виставки: «Марія» (з фондів музею Марії Заньковецької), «Франківці грають Івана Франка» (з фондів музею театру ім. І. Франка), виставка картин художника Валерія Франчука; відбулися три публічні дискусії: пресконференція, науково-мистецька

Директор Міжнародного театального фестивалю жіночих монодрам «Марія» Лариса Кадирова.